

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Мария Семерджиева, дм

Декан на Факултет по Обществено здраве, Медицински университет-Пловдив

Член на Научно жури съгласно Заповед № Р-109-309/29.07.2022 г. на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“.

Професионално направление: 7.4. „Обществено здраве“, по докторска програма „Управление на здравните грижи“

Докторант: Мюжгян Исмаил Сабри

Форма на докторантурата: докторант на самостоятелна подготовка към Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“- Варна

Тема: „Профилактика на рака на маточната шийка: оценка на информираността при здрави и болни жени“

Научни ръководители: Доц. Диана Димитрова, д. пс.

Проф. д-р Стефан Иванов, д.м.н.

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПРОЦЕДУРАТА И ДОКТОРАНТА

Представеният комплект материали на електронен и хартиен носител е в съответствие с изискванията за придобиване на ОНС „Доктор“ според Закона за развитие на академичния състав в РБ (ЗРАСРБ) и Правилника на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“- Варна. Представеният пакет от административни документи е подготвен прецизно и старателно.

КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА

Докторант Мюжгян Исмаил Сабри се дипломира през 1993 г. в ПМИ „Ив. П. Павлов“ - гр.Русе, специалност „Медицинска сестра“. Следдипломното ѝ обучение продължава с придобиване на образователно - квалификационна степен “Бакалавър” по “Социална педагогика” в ШУ „Епископ К. Преславски“- гр. Шумен през 2003 г.; образователно - квалификационна степен „Магистър“ и професионална квалификация „Социален мениджмънт“ в ВСУ „Черноризец Храбър“ - гр. Варна през 2004 г.;

образователно - квалификационна степен „Магистър“, специалност “Управление на здравните грижи” в Медицински Университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” - гр.Варна през 2015 г.

От 2019 г., със заповед на ректора на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов”- Варна, е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение по докторска програма „ Управление на здравните грижи”.

Своят професионален път М. Сабри започва като медицинска сестра през 1992 г. в ОРБ „ Св.Иван Рилски ” - гр.Разград, след това в КОЦ ЕООД гр.Русе, ДКЦ ЕООД , гр. Разград, ЕТ Д-р Бисер Симеонов- АИСПВО гр. Разград и АПМПГП „Рефлекс” ООД гр. Варна. За една учебна година работи като помощник асистент по анатомия и физиология към ШУ “Епископ К. Преславски” - гр. Шумен. От 2017 г. заема длъжността “Главен инспектор” в РЗИ гр. Шумен, Дирекция „Надзор на заразните болести”.

Участва в курсове за следдипломно обучение и семинари, организирани от БАПЗГ, Националния център по заразни и паразитни болести- гр. София, Института по публична администрация - гр. София и различни научни събития, на които представя доклади по значими медико-социални проблеми. Преминала е обучение по компютърна грамотност - WINDOWS 98, WORD, EXSEL, INTERNET.

Ангажира се и с проектна дейност: Проект „Нови възможности за грижи ” по оперативна програма „ Развитие на човешките ресурси” (2016 г.); проект „Разработване на комплексни мерки за интеграция на най-маргинализираните общности сред етническите малцинства с фокус върху ромите” - гр. В.Търново (2012 г.).

Владее английски (ниво В2) и руски език.

АКТУАЛНОСТ НА ТЕМАТА

Актуалността и значимостта на избраната тема се обяснява с експоненциалното нарастване на броя на заболялите с рак на маточната шийка (РМШ). В световен мащаб ракът на шийката на матката е четвъртият най-често срещан рак при жените. Високата честота и неблагоприятната прогноза на заболяването определят медико-социалното значение на проблема за съвременното обществено здравеопазване. Това е социалнозначимо заболяване, характеризиращо се с висока заболяемост, болестност и смъртност и е сред водещите причини за дълготрайна инвалидизация при жените.

Според Световната здравна организация има четири основни компонента на контрола на рака на маточната шийка, които включват: първична превенция, ранно откриване чрез повишена осведоменост и организирана скринингова програма за рак на маточната шийка, диагностика, лечение и палиативни грижи.

Статистиката показва, че масовото прилагане на HPV ваксината и организираният скрининг водят до намаляване случаите на рак на маточната шийка в развитите страни. Същевременно около 90% от смъртните случаи от това заболяване са настъпили в страни с ниски и средни доходи, което подчертава съществуващите глобални различия в здравеопазването. Жените от най-бедните среди, тези с по-ниско ниво на образование и тези от селските райони е по-малко вероятно да се възползват от регламентираната превенция и ранно откриване.

Проблем е и липсата на възможности и изисквания за продължаващо обучение на здравния персонал, включен в скрининговите програми, които да участват по-активно в здравното обучение на рисковите контингенти.

Наличието на актуализирана информация, основана на доказателства, е важна за осигуряване в максимална степен на информационното покритие и за разработване на най-добри стратегии, които да се фокусират върху превенцията и контрола на РМШ.

СЪДЪРЖАНИЕ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

По съдържание и структура дисертационният труд отговаря на изискванията за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“. Трудът е написан на 175 страници и е онагледен с 15 таблици и 87 фигури. Структурно е разпределен в пет основни глави, предхождани от въведение. Научната разработка завършва с цитирана литература, научни публикации във връзка с дисертацията и пет приложения.

Първа глава представлява литературен обзор по темата в размер от 50 страници. Използвани са 182 литературни източника, от които 30 на кирилица и 152 на латиница. Цитираната литература е съвременна и отговаря на темата. Представени са много подробно и систематизирано епидемиологията и видовете профилактика на рака на шийката на матката. Отделено е специално място на значението на информираността при жените относно РМШ. Разгледана е ролята на акушерката и нейната компетентност в профилактиката РМШ.

Литературният обзор е изчерпателен, информативен, написан на много добър стил. Завършва с добре структурирани изводи, логичен преход към формулирането на целта и задачите на дисертационния труд.

Глава „Цел, задачи, методи и организация на проучването“ е изложена на 6 страници. Много подробно и коректно са дефинирани основните наукометрични характеристики на дисертационния труд, свързани с осъществяването на изследването: цел и задачи, работна хипотеза, предмет, обект и единици на наблюдение, критерии за допускане в проучването.

Обособени са три логически единици на наблюдение:

- студенти, обучаващи се във ВУЗ на територията на гр. Шумен, Разград и Велико Търново
- жени с диагноза „Рак на маточната шийка“, посетили КОЦ в гр. Шумен, Велико Търново и Варна
- здрави жени в полово активна възраст от гр. Шумен, Велико Търново и Варна

Прави впечатление значителният брой респонденти, обхванати в проучването: 600 лица, което гарантира представителност на извадката.

Изборът и начинът на прилагане на различните подходи и методи в проведеното от докторанта проучване ми дава основание да приема, че използваният методологически инструментариум е подходящ за особеностите на обекта и предмета на изследването. Комбинирани са два социологически методи:

- Документален метод – използван за проучване на нормативни документи, ръководства, дисертационни трудове, научни разработки, доклади, програми, препоръки, научни публикации.
- Пряка индивидуална анкета – разработени са три специфични анкетни карти съобразно единиците на наблюдение.

При обработката на получените първични данни са използвани адекватни статистически методи.

Резултатите са представени като е спазена логическата последователност на поставените задачи в глава трета „**Резултати и обсъждане**“ и представляват 60 стр. от научния труд.

В хода на проучването са получени и успешно анализирани, систематизирани и онагледени голям брой резултати, подходящо илюстрирани с таблици и фигури.

От проведеното проучване се установява, че около 1/3 от анкетираните не знаят какъв е начинът за предаване на рака на маточната шийка и симптомите на заболяването. Очаквано най-ниско ниво на информираност относно РМШ се наблюдава

в групата на младите жени (студентки). Същевременно трябва да се отбележи положителната тенденция, че обучаващите се в направление „Здравни грижи“ са по-добре информирани относно заболяването и наличието на ваксина срещу него.

Изследваният контингент жени имат ниско ниво на здравната култура по отношение на рисковите фактори, свързани с РМШ, което е вероятната причина при значителна част от тях да са отчетени вредни навици - тютюнопушене, ранно начало на полов живот, рисков сексуален живот, пренебрегване на ежегодни профилактични прегледи. Установено е негативно отношение към ваксинацията срещу РМШ, като с напредване на възрастта тази негативна тенденция нараства.

Това до голяма степен е свързано с погрешната политиката в страната, която подценява здравното образование и разпределя наличните ресурси предимно в посока лечение, за сметка на активната превенция.

Четвърта глава представя **„Стратегия за повишаване на информираността и здравното поведение на жените относно превенцията на РМШ“**. Познавайки се на научните резултати от проучването, реалните възможности на здравната система и своите професионални компетенции докторант М. Сабри представя много подробна концептуална **„Стратегия за повишаване на информираността и здравното поведение на жените относно превенцията на РМШ“**. Адмиравам идеята да се разработят различни стратегии в зависимост от специфичните информационни нужди на жените в различните възрастови групи. Много детайлно са описани **конкретните дейности, съдържание и изпълнители на информационната стратегия** спрямо съответната група.

Формулирани са тринадесет **обобщени изводи**, които произтичат правилно и логически от анализа на резултатите. Те отговарят на поставените цел и задачи от докторанта.

Направени са конкретни **препоръки** към Министерство на здравеопазването и Регионалните здравни инспекции.

Дисертационният труд на М. Сабри има редица **приноси** с научно-теоретичен характер, които аз приемам, но неговата значимост е преди всичко в приносите с практико-приложен характер:

1. На базата на добре планираното изследване, анализиране и сравняване на трите групи жени са изведени най-съществените пропуски в информираността на жените относно рисковите фактори, превенцията и лечението на рака на маточната шийка.

2. Предложени са стратегически насоки и план на действие за повишаване на информираността и здравното поведение на жените относно превенцията на РМШ.

АВТОРЕФЕРАТ

Авторефератът към дисертационния труд е оформен съгласно изискванията и отразява в стегнат вид целите, задачите, използваните методи, резултатите, направените изводи и препоръки.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Докторант М. Сабри представя четири пълнотекстови научни публикации по темата на дисертацията, като всички те са представени на научни форуми в областта на здравните грижи. Във всички представени научни разработки докторантът е първи автор, а в три от тях самостоятелен. Считаю, че тези публикации са достатъчно представителни и отразяват постиженията на М. Сабри пред академичната общност и заинтересованите от практиката.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Цялостната ми оценка на труда, базирана на значимостта на избраната тема, неговата структура, съдържание и теоретични обобщения, ми дава основание да приема, че в него се съдържат научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и практиката. При тези обстоятелства считаю, че дисертационният труд на Мюжгян Исмаил Сабри отговаря на всички изисквания за присъждане на научната и образователна степен „Доктор“ по докторска програма „Управление на здравните грижи“ и убедено препоръчвам на уважаемото жури да гласува положително.

01. 09. 2022 г.

гр. Пловдив

Изготвил рецензията:

/проф. д-р М. Семерджијева, дм /